

KONGL. MAJ:TS SAMTLIGE BEFALLNINGSHAFVANDES

UTLÅTANDEN

ÖFVER

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

AF DERTILL FÖRORDNADE KOMITERADE

ANGÅENDE

BEGRÄNSNING AF DEN KOMMUNALA RÖSTRÄTTEN

PÅ LANDET.

STOCKHOLM 1897

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms län.

Till Konungen.

Till åtlydnad af Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning i remiss den 28 Maj detta år får Länsstyrelsen härmed afgifva underdånigt utlåtande i anledning af i nåder förordnade komiterades den 9 i förenämnda månad afgifna betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet.

Lika med komiterade anser Länsstyrelsen de talrika förslag till genomförande af en dylik begränsning, som tid efter annan förekommit i riksdagen, äfvensom den anslutning dessa förslag till sitt syfte vunnit inom representationen utvisa, att en inskränkning i den kommunala rösträtten till förmån för innehafvarne af lägre röstetal har stöd i den allmänna meningen. Och om än denna hittills icke kan sägas hafva sin grund i några i verkligheten förekomna fall, då personer, som på grund af sina höga röstetal dominera i sina kommuners angelägenheter, användt sitt röstöfvervalde till verklig skada för kommunerna och det kommunala lifvet, lära dock de betänkligheter, som ur principiell synpunkt resa sig mot den nu bestående ordningen, tillfyllestgörande motivera den allmänna meningens kraf på en förändring i det föreliggande förslaget syfte.

Beträffande sättet för vinnande af det föresatta målet — en lämplig begränsning af den kommunala rösträtten — äro, såsom komiterades betänkande noggsamt utvisar, meningarna mångskiftande och klart är, att de stora skiljaktigheter, som för närvarande förekomma i afseende å olika kommuners sammansättning och rösternas fördelning, skall göra det synnerligen svårt om ens möjligt att finna en norm, som verkar någorlunda jemnt i den åsyftade riktningen. Länsstyrelsen vågar icke heller antaga, att komiterades pluralitet härutinnan lyckats. Särskildt ställer sig Länsstyrelsen tveksam mot den föreslagna skilnaden mellan röstvärdet för jordbruksfastighet och andra beskattningsföremål. De skäl, som anförts såsom

berättigande till en dylik skilnad, anser Länsstyrelsen icke vara tillfyllestgörande; och om man än genom densamma kan, såsom afsigten varit, reducera bolagens rösträtt, undgår man icke att samtidigt nedbringa röstvärdet äfven för en mängd enskilda röstegande, hvilka man i sjelfva verket icke afsett att träffa. Skall den åsyftade begränsningen ske genom fastställande af relativt röstmaximum, synes detta böra göras lika för alla beskattningsföremål och möjligen bestämmas till en tiondedel af kommunens hela fyrktal, såsom en reservant inom komitén föreslagit. Om man, på sätt samme reservant vidare hemställt, anser en absolut begränsning böra vid sidan häraf föreskrifvas, lär dock denna icke böra göras så snäf, som af nämnde reservant föreslagits. Jemförelsen med städerna, som i allmänhet utöfva sin rösträtt genom fullmäktige, torde här icke ega full tillämplighet och fastställandet af röstmaximum på landet till ett tusen fyrkar skulle helt visst innebära ett alltför tvärt afbrott i det nu bestående.

I öfrigt anser sig Länsstyrelsen böra erinra, att förslag för närvarande är å bane att ändra grunderna för den kommunala beskattningen, hvadan det torde kunna ifrågasättas, huruvida icke denna sak först bör vinna sin lösning, innan den derå beroende lagstiftningen om begränsning af rösträtten företages till omarbetning.

Underdånigst:

PAUL ISBERG.

Matths Falk.

Stockholm å landskansliet den 14 September 1897.

2. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Upsala län.

Till Konungen.

Till åtlydnad af Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning i remiss den 28 Maj 1897 på komiterades betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet den 9 Maj 1897, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härmed afgifva underdånigt utlåtande i ärendet.

Enligt komiterades förslag skulle 11 § i nådiga förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862 erhålla ett tillägg af innehåll,

att ej någon finge utöfva rösträtt för jordbruksfastighet för mer än en femtedel och för andra beskattningsföremål för mer än en tjugonedel eller i något fall för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal. Medelst att sålunda föreslå en samtidig tillämpning af två relativa röstmaxima, hafva komiterade haft för afsigt att åstadkomma en skälig begränsning af inflytandet på kommunens angelägenheter. Men på sätt Öfverdirektören Elis Sidenbladh i sin vid förslaget fogade reservation genom anförda exempel utredt, kunna dessa relativa maxima visserligen anses fylla sin bestämelse, så länge frågan gäller mindre kommuner, men blifva icke tillfyllestgörande, när man kommer till de större och framför allt till de största kommunerna.

Det lär icke med fog kunna förnekas, att en begränsning af den kommunala rösträtten är af behovet påkallad. Vid detta förhållande synes det Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att begränsningen bör genomföras så, att den blir fullt verksam. På sätt jemväl Öfverdirektören Sidenbladh i sin reservation visat, sker detta icke genom komiterades förslag, men kan deremot åstadkommas, derest ett så kalladt absolut röstmaximum fastställes att tillämpas samtidigt med ett relativt maximum, dervid icke någon skilnad skulle göras emellan fyrktalet för jordbruksfastighet och för andra beskattningsföremål, utan begränsningen sättas lika i begge fallen och bestämmas så, att ingen finge utöfva rösträtt för högre röstetal än det, som motsvarade ett tusen fyrkar, eller för större antal röster, än som svarade emot en tiondedel af kommunens hela fyrktal.

Det af Öfverdirektören föreslagna absoluta röstmaximum motsvarar det maximum, som under många år gällt för rikets städer och der tillämpats, utan att, såvidt till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes kändedom kommit, någon olägenhet yppats för de röstegande, hvilkas rösträtt genom sagde maximum begränsats; och för bestämmande af det relativa maximum till en tiondedel äfvensom för borttagande af skilnaden emellan jordbruksfastighet och andra beskattningsföremål, synas de skäl, som i reservationen anförts, vara synnerligen beaktansvärda.

Under åberopande häraf hemställer Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att första stycket af ifrågavarande 11 § erhåller den af Öfverdirektören Sidenbladh föreslagna lydelse:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.»

Skulle denna hemställan vinna bifall, bör naturligtvis formuläret för fyrktalslängden derefter lämpas.

I öfrigt har komiterades förslag icke gifvit anledning till någon anmärkning från Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes sida.

Underdånigst:

BRÅKENHIELM.

P. H. Löfquist.

Landskansliet i Upsala den 13 September 1897.

3. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Södermanlands län.

Till Konungen.

Till åtlydnad af nådig remiss den 28 sistlidne Maj, hvarigenom infor drats Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes underdåniga yttrande rörande af dertill i nåder förordnade komiterade afgifvet betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härmed i underdånighet anföra:

Komiterades flertal hafva i hufvudsaken förenat sig om en begränsning af rösträttsmaximum för jordbruksfastighet till en femtedel och för andra beskattningsföremål till en tjugonedel af kommunens hela fyrktal, hvartill ytterligare lagts bestämmelsen, att ingen i något fall finge utöfva rösträtt för mer än en femtedel af sagda fyrktal. Från detta förslag har en komitéledamot, Öfverdirektören m. m. Elis Sidenbladh, med hvilken jemväl en annan af komiténs ledamöter, Riksdagsmannen Johan Nydahl, i denna del instämt, varit af skiljaktig mening och för sin del, utom nyssnämnda relativa maximum, hvilket han ansett böra lika för jordbruksfastighet och andra beskattningsföremål bestänmas till en tiondedel af kommunens hela fyrktal, föreslagit ett absolut rösträttsmaximum af ett tusen fyrkar.

För sin del är Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande mest benägen att ansluta sig till sistberörda förslag. Det synes nemligen vara klokt att, då man nu går att lösa den allt sedan de nya kommunallagarnes tillkomst på dagordningen stående frågan om begränsning af den kommunala rösträtten på landet, gå något längre än komiterade föreslagit. På sätt af den förebragta utredningen framgår skulle nemligen det af komiterade föreslagna relativa röstmaximum visserligen medföra en mycket effektiv begränsning inom de små kommunerna, men deremot lemna de höga röste-

talen inom de stora kommunerna jämförelsevis orörda. Så till exempel skulle inom Torsåkers och Stora Malms kommuner i detta län, inom hvilka båda jämförelsevis höga röstetal för jordbruksfastighet samlade på en hand förekomma, röstmaximum för jordbruksfastighet efter 1895 års fyrktal i den förra blifva fem hundra fyratio, under det att i den senare det skulle kunna uppgå ända till elfva tusen sjuttiosju, hvarigenom det på en och samma hand samlade höga röstetalet för jordbruksfastighet i sagda kommun skulle blifva af begränsningen alldeles oberördt. Deremot medför det af Öfverdirektören Sidenbladhs framställda förslaget, hvilket jemte det relativa fastställer äfven ett absolut röstmaximum af ett tusen röster, en effektiv begränsning af de höga röstetalen jemväl inom de större kommunerna. Detta förslag har derjemte, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes mening, det företräde framför komiterades att fastställa samma norm för begränsningen, vare sig det gäller jordbruksfastighet eller andra beskattningsföremål, hvarigenom det är synnerligen enkelt och praktiskt i tillämpningen. Det torde ej heller kunna antagas, att det skall, till skada för en sund utveckling af kommunernas förhållanden, komma att öfverflytta bestämmanderätten i dessas angelägenheter till de mera oroliga och mindre ansvarskännande samfundsmedlemmarne. I detta afseende torde det vara nog att framhålla, att det föreslagna absoluta röstmaximum icke alls har någon betydelse inom alla de kommuner, der redan det relativa röstmaximum går under ett tusen samt att detta tal för öfrigt är just den maximumsiffra, som sedan lång tid tillbaka varit fastslagen för städerna; och ingen lär med fog kunna påstå, att inom städerna den större förmögenheten oakadt begränsningen saknat sin behöriga bestämmanderätt i de kommunala angelägenheterna. Det är visserligen sant, att beslutanderätten i städerna i allmänhet utöfvas medelbart genom stadsfullmäktige, men särskildt vid valen till dessa, der verkan af begränsningen just borde gjort sig gällande, torde det hittills utan undantag visat sig, att de element inom samhället, som representera den större förmögenheten och de större bidragen till de kommunala behofvens fyllande, alltid haft tillfälle att få sina berättigade önskuingar igenom. Det torde ej heller kunna antagas, att genom det Sidenbladhska förslaget, som ju stadgar en likformig begränsning för jordbruksfastighet och andra beskattningsföremål, jordbrukarnes hittills egande inflytande på de kommunala angelägenheterna skall minskas; snarare torde, särskildt till följd af fastställandet af ett absolut röstmaximum, som förnämligast drabbar de större industriella företagen, detta blifva proportionsvis större än förut.

En mindre långt gående reform än den nu förordade skulle ock utom allt tvifvel icke medföra någon mera varaktig lösning af frågan om den kommunala rösträttens begränsning, utan lemna densamma allt fortfarande

öppen. Men det torde få anses angeläget, att om en reform skall företagas, densamma göres sådan att den utgör en, med hänsyn till de förhandenvarande förhållandena, såvidt möjligt afgörande lösning af det föreliggande spörsmålet.

Med afseende å affattningen af de föreslagna förändringarne i förordningen om kommunalstyrelse på landet har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande intet af betydelse att erinra. Nyköping i landskansliet den 8 September 1897.

Underdånigst:

F. A. BOSTRÖM.

Johan Widén.

4. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Östergötlands län.

Till Konungen.

Såsom inforordadt yttrande öfver af dertill i nåder förordnade komiterade afgifvet betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten å landet, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet anföra följande.

En reform uti ifrågavarande syfte har mycket länge stått på dagordningen, hvarför det synes högeligen önskvärdt, att den nu genomföres.

Bland komiterade hafva olika åsikter gjort sig gällande, i det att flertalet föreslagit, att icke någon skulle få utöfva rösträtt för jordbruksfastighet för mera än en femtedel och för andra beskattningsföremål för mer än en tjugonedel eller i något fall för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal samt att för besluts fattande i sådana frågor, som omförmålas uti §§ 73 och 74 af gällande kommunalförordning, skall erfordras två tredjedelar af de i omröstningen deltagandes beslut efter röstvärdet.

Om nu också dessa bestämmelser i teoretiskt hänseende få anses ega företräde framför ett af en bland komiterade, Öfverdirektören Elis Sidenbladh, särskildt afgifvet afvikande förslag, deruti han hemställer, att icke någon må få utöfva rösträtt för större antal, än som motsvarar en tiondedel af kommunens hela fyrktal eller i något fall för högre röstetal än det,

som motsvarar ett tusen fyrkar, så är deremot detta senare förslag, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uppfattning, mindre inveckladt och mera praktiskt än det förra, hvarjemte det eger det företrädet att i det närmaste sammanfalla med nu gällande grunder för röstberäkningen i städerna, som, utan att nämnvärdt missnöje eller olägenhet deraf försports, tillämpats i snart trettio år.

Fördenskull och på de af Öfverdirektören Sidenbladh anförda skäl får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet hemställa, att begränsningen af den kommunala rösträtten å landet bestämmes i enlighet med den af Öfverdirektören Sidenbladh uttalade mening.

Underdånigst:

ROBERT DE LA GARDIE.

C. O. de Frese.

Linköpings slott i landskansliet den 17 Juli 1897.

5. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jönköpings län.

Till Konungen.

Jemlikt nådig befallning i remissresolution den 28 sistlidne Maj får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härmed afgifva underdånigt utlåtande öfver ett af utsedde komiterade afgifvet förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet.

Den första frågan, som möter till besvarande i detta ärende, är huruvida den allmänna grund, hvarpå de nu gällande bestämmelserna om den kommunala rösträtten hvila, äro riktiga eller huruvida denna grund bör utbytas mot någon ny. Den nu gällande regeln för rösträttens utöfvande inom kommunen är, såsom 1858 års komité för utarbetande af förslag till förordning om landsting och för granskning af kommunalförfattningarne uttryckte densamma, »att rösträtt och skyldighet till bidrag till kommunens kassa utgöra hvarandras vilkor och förutsätta hvarandra samt att röstvärdet beräknas efter bidraget». Beträffande denna grund, som varit gällande redan före utfärdandet af 1862 års kommunalförfattningar, yttrade

sistnämnda komité, att genom densamma både det allmänna och kommunala samhällets väl och fördel bäst tillgodosåges. Den senaste komitén, om hvars förslag det nu är fråga och som icke velat förorda hvarken lika rösträtt inom kommunen eller en graderad röstskala, har icke heller ifrågasatt någon annan hufvudgrund för den kommunala rösträtten än den gällande och framhåller (sid. 41) såsom sin uppfattning, att en begränsning af den kommunala rösträtten på landet icke är af verkligt behof påkallad annorstädes än i kommuner, der genom hopandet af större röstetal på ett fåtal medlemmar inom kommunen ett mot kommunallagarnes anda stridande förhållande kan anses hafva inträdt och fara för maktförtryck föreligger.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande delar fullkomligt denna mening och anser sålunda äfven för sin del, att den nu gällande grunden för den kommunala rösträtten, nemligen att de, som skola betala kommunens utgifter, också ega bestämma öfver deras användande i proportion efter sina bidrag, är riktig. Denna grund har ock i lagstiftningen blifvit tillämpad så nyligen som i den nya väglagen, der det i 58 och 59 §§ stadgas, att såväl röstvärdet som vägskatten skall beräknas efter vägfyrktalet.

Äfven bör framhållas, att brist på intresse för och tillfälle till deltagande i de kommunala angelägenheterna helt naturligt oftast utmärka de mindre bemedlade medlemmarna i kommunen.

Är sålunda grunden riktig, bör den ock bibehållas och undantag derifrån bör endast göras för att förekomma för stora olägenheter genom alltför öfvervägande röstetal hos en eller några få röstegande. En dylik principiell begränsning har vidtagits i de flesta om icke alla af Eders Kongl. Maj:ts fastställda bolagsordningar och 8 § 9 mom. samt 33 och 34 §§ i lagen om aktiebolag den 28 Juni 1895 syfta ock på en sådan begränsning.

Det är också nästan uteslutande om begränsningar på ett eller annat sätt af den omnämnda, nu gällande grunden för den kommunala rösträtten, som alla de förslag om inskränkning deraf, hvilka under de sista trettio åren i sådan mängd framkommit, röra sig. Det har visserligen, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande veterligen, ej anförts några bestämda fall af svårare olägenheter, som de nuvarande rösträttsbestämmelserna medfört, men den anställda statistiska undersökningen visar dock, att fara för kommunalt förtryck kan flerstädes uppstå, enär i 44 kommuner inom riket (under år 1871 54 kommuner) *en* röstegande innehar mer än hälften af kommunens hela fyrktal, samt att det finnes 216 kommuner eller nära en tiondedel af hela antalet kommuner i riket, der mer än hälften af sammanlagda röstetalet innehafves af högst *tre* röstegande samfäldt. Ett sådant förhållande måste helt naturligt motverka väckandet och underhållandet

af de öfriga röstegandes intressen för kommunens gemensamma angelägenheter.

Det är dock företrädesvis med afseende å de alltjemt sig ökande bolagens stora och ofta afgörande rösträtt, som anmärkningarna mot de nu gällande bestämmelserna om den kommunala rösträtten riktats, och har dervid framhållits, att bolagen i allmänhet icke hafva så stadigvarande och så personliga intressen för många af kommunens angelägenheter, som egarna af jordbruksfastighet. Dessa anmärkingar hafva ock vunnit i vikt, i den mån som industrien af flere orsaker utbredd sig å landsbygden, ofta för att tillgodogöra sig der befintlig vattenkraft.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anser sig emellertid böra framhålla, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ej har erfarenhet af, att några — om man så får kalla det — öfvergrepp inom den kommunala rösträtten egt rum inom detta län, der enligt meddelade statistiska uppgifter fyrktalet för jordbruksfastigheter utgör 65 procent af sammanlagda fyrktalet och der det icke finnes någon kommun, hvarinom mer än halfva antalet af kommunens fyrkar innehafves ens af *tre* röstegande tillsammans, samt der bolagens fyrktal inskränker sig till 6,9 procent af samtliga fyrkar och inom hvars 127 landskommuner en begränsning af rösträtten skulle träffa, om den bestämdes till *en femtedel* af sammanlagda fyrktalet, blott 17 kommuner, om den blefve *en tiondedel*, 58 kommuner och, om den sattes till *en tjugonedel*, 108 kommuner.

Då emellertid förhållandet inom många andra län är helt olika, anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, i likhet med komitén, att en begränsning af den kommunala rösträtten bör finnas.

En dylik begränsning i ändamål att låta det personliga hos kommunens invånare mera framträda synes vara naturligast med afseende å en mängd af de kommunala valen, der det personliga väl borde hafva ett betydligt större inflytande än fyrktalet; och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle därför icke hafva haft något emot att tillstyrka en rätt afsevärd begränsning af rösträtten vid dessa tillfällen — åtminstone utom beträffande landstingsmannavalen, hvilka hafva inflytande på första kammarens sammansättning — i fall komitén föreslagit någon sådan begränsning, men då komitén icke ansett sig kunna eller böra föreslå några särskilda stadganden beträffande val, anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke nu böra ingå på några vidare uttalanden i denna del af frågan.

Beträffande frågan om rösträtt för bolagen, hvilka torde böra betraktas såsom en normal följd af det nutida affärlifvets utveckling, anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att komitén har rätt i sin åsigt, att bolagens kommunala rösträtt ej bör göras till föremål för en särskild lag-

stiftning, utan att denna bör träffas af allmänna rösträttsbestämmelser. Med afseende å bolagen skulle emellertid ett absolut röstmaximum kunna visa sig mycket verksamt.

Ehuru Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sålunda finner sig böra i underdånighet tillstyrka komiterades förslag, att en begränsning af rösträtten äfven inom landskommunerna bör ske genom röstmaxima, och att således intill en viss gräns inflytandet på kommunens angelägenheter får i jemn proportion motsvara måttet af vederbörandes bidrag till kommunen, men att sedan gränsen blifvit uppnådd en tillökning i dessa bidrag upphör att ega betydelse för rösträtten inom kommunen, kan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dock ej underlåta att nämna, att det stöd, som komitén härför velat hemta från förhållandet inom städerna, synes vara temligen svagt, enär nästan alla städerna i riket hafva stadsfullmäktige och till följd deraf allmänna rådstugans befattning jemlikt 9 § i nådiga förordningen om kommunalstyrelse i stad inskränker sig till val af stadsfullmäktige.

I Norge och Danmark är, såsom komitén ock nämner, förhållandet på landet motsvarande det i våra städer med stadsfullmäktige, i det att i dessa länder den representativa formen för kommunalstyrelse blifvit fullt genomförd äfven på landsbygden. I Norge torde dock belåtenheten med den nyligen beslutade, men ej ännu tillämpade betydliga utvidgningen af den kommunala rösträtten vara föga allmän. Uti Finland åter, der liksom hos oss det omedelbara afgörandet å kommunalstämma är regel, synes man tillvidare hafva stannat vid begränsningen af den kommunala rösträtten till en sjettedel af de i omröstningen deltagandes sammanlagda röstbelopp, äfven om förslag blifvit utarbetadt att sätta samma gräns till en tiondedel af nämnda röstbelopp.

Komiterades förslag med *två à tre olika relativa röstmaxima* träffar emellertid ej mindre än 1,514 kommuner eller omkring 64 procent af hela antalet kommuner i riket samt 2,433 röstegande, deraf 594 bolag, och verkar sålunda enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uppfattning väl skarpt samt kraftigare än som behöfves för att förekomma de olägenheter, som synes kunna komma att visa sig ännu på lång tid.

Komitén synes ej heller hafva anfört tillräckligt talande skäl för att sätta det relativa röstmaximum olika för jordbruksfastighet och för andra beskattningsföremål och ännu mindre för att sätta maximum för de senare till blott en fjerdedel af maximum för jordbruksfastighet.

Jordbruksfastigheterna hafva på senare tider undan för undan fått sina skatter och besvär betydligt lättade genom afskrifning och genom öfriga beskattningsföremåls allt mera utsträckta deltagande uti såväl besvär som skatter. Att just medan utjemning i detta hänseende mellan jordbruksfastigheterna och andra beskattningsföremål pågår och de senare alltjemt

tillväxa liksom deras bidrag, samt då riket alltmera öfvergår till att vara en blandad industri- och landtbruksstat, vilja söka inskränka de icke jordbrukande klassernas sedan länge gällande rätt att i samma proportion som den jordbrukande klassen få bestämma öfver sina andelar uti kommunens utgifter, synes Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vara en anakronism samt ett försök att äfven inom kommunen gifva jordbrukarne de fördelar i rösträttsväg, som en historisk utveckling lemnat dem vid val till representanter i riksdagen.

Jordbrukets fyrkar utgöra nu icke mera än 56 procent af sammanlagda fyrktalet i riket och den öfvervigt, jordbruksfyrkarne ännu innehafva inom 16 län, minskas städse. Statistiken visar nemligen, att på 20 år de andra beskattningsföremålen fyrkar ökats *fyra* gånger så mycket som jordbrukets.

Af statistiken framgår för öfrigt, att på flera ställen jordbrukarnes rösträtt lika väl kan behöfva begränsas som de andra röstklassernas, ty en begränsning af röstetalet skulle drabba, om den sattes till en femtedel af kommunens hela fyrktal, 382 jordbruksfastigheter och 214 andra beskattningsföremål, om den bestämdes till en tiondedel, 1,306 jordbruksfastigheter och blott 660 andra beskattningsföremål, samt om den fastställdes till en tjugonedel, 3,761 jordbruksfastigheter och 2,051 andra beskattningsföremål. En del af de bolag, hvilkas inflytande man velat inskränka, innehafva dessutom stora jordegendomar och dessa bolags röster för sina jordbruksfastigheter skulle enligt komiténs förslag blott begränsas till en femtedel af kommunens hela fyrktal.

Då Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sålunda anser komiténs förslag orättvist och allt för mycket ingripande i de nuvarande förhållandena, kan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ej tillstyrka detsamma, utan håller Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, i likhet med reservanterna Herrar Sidenblad och Nydahl, före, att den nödiga begränsningen i den kommunala rösträtten bäst vinnes genom *såväl ett relativt som ett absolut röstmaximum*, lika för alla röstklasser, hvarigenom ock vinnes en principiell likhet med städernas stadgande om rösträtt. På sådant sätt erhålles äfven en för de fleste ordförande i kommunalstämmor välbehöffig enkelhet i röstberäkningen.

Ehuru Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt således öfverensstämmer med de begge nämnda reservanternas i princip samt derutinnan, att det relativa röstmaximum verkar kraftigast uti de mindre kommunerna, under det att deremot det absoluta röstmaximum visar sig mest verksamt uti de större kommunerna och beträffande de större bolagen, med afseende å hvilka komiténs förslag i många fall ej verkar nog tillfyllestgörande, och ehuru Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, lika med reservanterna,

anser, att dessa begge röstmaxima sålunda lämpligen komplettera hvarandra, kan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dock ej tillstyrka de af dem föreslagna måtten för rösträttens begränsning.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utgår nemligen, såsom ofvan är nämndt, derifrån, att den nu gällande grundprincipen för rösträttens utöfning är riktig och att man ej bör söka åstadkomma någon våldsam rubbning af densamma, som kan leda till nu oförutsedda resultat, utan att man blott bör söka förebygga de undantagsvis förekommande större olägenheterna vid denna principens tillämpning och sålunda gå försigtigt tillväga samt nu till en början endast taga ett mindre steg, som, sedan erfarenheten visat, huru det verkar, kan efterträdas af ett steg till i samma riktning. Då man, såsom här är fallet, går åt det demokratiska hållet, kan man nemligen gå framåt det ena steget efter det andra, men svårligen taga ett steg tillbaka, ifall det första steget varit för långt eller i någon orätt riktning.

Nämnda två reservanter föreslå såsom det relativa röstmaximum för den kommunala rösträtten en tiondedel af kommunens hela fyrktal, men då en af dem (sid. 90 i komitébetänkandet) framhåller, dels att det i riket finnes 912 landskommuner eller nära 40 procent af rikets samtliga sådana kommuner, hvilkas röstetal ej hinna upp till 5,000 fyrkar i hvarje kommun, och att det, med afseende å dessa kommuner, som till följd af sin stora mängd förtjena särskild uppmärksamhet, ej utan skäl kan synas, som om en tiondedel vore ett alltför djupt verkande tal, hvadan man i stället borde såsom röstmaximum välja talet en femtedel, dels ock att det för större kommuner är ligkiltigt, om talet en femtedel eller talet en tiondedel tages, ifall ett absolut röstmaximum af 1,000 fyrkar införes, anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att om bredvid det relativa röstmaximum ett absolut röstmaximum bestämmes, man för närvarande bör nöja sig med att sätta det relativa röstmaximum till en femtedel af kommunens hela fyrktal. Detta komme dock att verka på nära en fjerdedel af rikets samtliga kommuner, och genom en sådan anordning torde de förnämsta olägenheterna uti de mindre kommunerna blifva afhjelpa.

De båda nämnda reservanterna föreslå vidare det absoluta röstmaximum till 1,000 fyrkar, motsvarande en inkomst af 10,000 kronor, men den ene af samma reservanter framhåller dock (sid. 88), att det kan förefalla som en nästan våldsam åtgärd att till 1,000 röster nedpressa så höga röstetal, som de, hvilka funnes i några af de af honom angifna landskommuner, eller röster för 48,114 fyrkar, 45,318 fyrkar o. s. v., samt att detta maximum skulle drabba 1,771 röstegande, deraf 694 bolag; och den andre af samma reservanter yttrar (sid. 97), att genom ett röstmaximum af 1,000 fyrkar flera bolags rösträtt skulle nedbringas med 97 å 98 procent.

Då, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt, man äfven i fråga om bestämmande af ett absolut röstmaximum icke bör gå våldsam utan försigtigt till väga, och de stora bolagen ej torde hafva så missbrukat sin kommunala maktställning, att de nu behöfde likasom straffas, samt den anförda likheten med städernas röstmaximum ej tillräckligt talar för reservanternas förslag i detta afseende, enär röstmaximum derstädes, såsom ofvan blifvit nämndt, i allmänhet gäller endast vid val af stadsfullmäktige, hyser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande den öfvertygelsen, att det absoluta röstmaximum för den kommunala rösträtten på landet bör tillsvidare sättas endast till det röstetal, som motsvarar 5,000 fyrkar. Detta absoluta röstmaximum komme dock att för många kommuner medföra en nedpressning af rösträtten till en sjettedel å en tiondedel af det nuvarande röstetalet i samma kommuner och skulle i de stora kommunerna verka mycket kraftigare än komiterades förslag, enligt hvilket t. ex. i Örgryte kommun en röstegande skulle få öfver 10,000 röster.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt tillåter sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet framhålla, att, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt, komiténs förslag varit fördelaktigare, om 11 § 1 mom. i nådiga förordningen om kommunalstyrelse på landet deri föreslagits få följande lydelse:

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en femtedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar femtusen fyrkar.

Mot komiténs förslag till ändrad lydelse af §§ 21, 59, 64, 73 och 74 af samma nådiga förordning har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke något att i underdånighet erinra.

Underdånigst:

HJ. PALMSTIERNÄ.

J. W. Spens.

Jönköping i landskansliet den 25 Augusti 1897.

6. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kronobergs län.

Till Konungen.

Jemlikt nådig befallning i remissresolution den 28 Maj innevarande år får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härmed afgifva infordradt underdånigt utlåtande öfver dertill i nåder förordnade komiterades afgifna underdåniga betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet.

De talrika förslag till genomförande af en dylik begränsning, som tid efter annan förekommit i riksdagen, samt den anslutning, som dessa förslag i flera afseenden vunnit, ådagalägga helt visst en hos allmänheten framträdande önskan, att någon inskränkning i den kommunala rösträtten måtte till fördel för de lägre röstetalen beredas, såvida sådant kan ske utan allt för stor rubbning af bestående förhållanden; och, ehuru, hvad Kronobergs län angår, icke förnummits, att person, som egt högt röstetal inom kommunen, använt sitt röstöfvervalde till skada för kommunen eller det kommunala lifvet inom länet, anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande det, som ur principiell synpunkt anförts mot nuvarande ordning för den kommunala rösträtten, vara så beskaffadt, att en begränsning derutinnan kan och bör med nödig försigtighet vidtagas.

I fråga om sättet för denna begränsning göra de olika kommunernas storlek och rösternas flerstädes mycket ojemna fördelning det synnerligen svårt om ens möjligt att finna en norm, som i åsyftade riktningen verkar någorlunda jemnt såväl inom de stora som i de små kommunerna. Meningarne härom hafva också varit mycket olika; och finner Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sig kunna biträda det af komiterades flertal afgifna förslag under det vilkor, att begränsningen af röstvärdet för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet förändras från en tjugonedel, som komiterade föreslagit, till en tiondedel af kommunens hela fyrktal.

Då emellertid vid innevarande års riksdag väckts förslag om ändring af grunderna för den kommunala beskattningen, samt, med anledning af riksdagens derom hos Eders Kongl. Maj:t gjorda underdåniga framställning, en komité för närmare utredning i ämnet blifvit i nåder tillsatt, torde skäl måhända förefinnas, att denna senare fråga erhöles sin lösning, innan den af beskattningen beroende lagstiftningen om begränsning af rösträtten företoges till omarbetning och afgörande.

Mot komiterades förslag till ändrad lydelse af §§ 21, 59, 64 och 73 i nådiga förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862

har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke något att i underdånighet erinra. Ej heller har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande någon erinran att göra mot komiterades förslag till ändring af 74 § i berörda nådiga förordning, i hvad den afser beslut om påläggande af afgifter, som erfordra uttaxering för längre tid än fem år, hvaremot, beträffande beslut, som äro ämnade att såsom kommunalstadgar tillämpas till befrämjande af sedlighet, helsovård samt ordning och säkerhet inom kommunen, den af komiterade ifrågasatta röstpluraliteten icke synes vara erforderlig, då länsstyrelsens pröfningsrätt af sådana beslut torde utgöra tillräckligt skydd för minoriteten. Vexjö landskansli den 25 Oktober 1897.

Underdånigst

G. H. SPENS.

G. V. Granqvist.

7. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kalmar län.

Till Konungen.

I nådig remiss den 29 sistlidne Maj har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anbefallts att afgifva underdånigt utlåtande öfver komiterades betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet.

Till åtlydnad häraf får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet anföra, att, ehuru nu gällande bestämmelser ifråga om rösträtt i landskommuns gemensamma angelägenheter icke veterligen inom detta län gifvit anledning till missbelåtenhet eller framkallat åstundan om förändring i riktning af rösträttsbegränsning, lära väl de förslag i sådant syfte, som inom riksdagen tid efter annan framställts och derstädes lyckats tillvinna sig uppmärksamhet, tyda på en motsatt erfarenhet inom andra delar af riket, och man torde icke misstaga sig, då man söker förklaringen dertill i det betydande inflytande på kommunens beslut, som egarne af de till antal och omfång under tidsperioden efter kommunalförfattningarnes

tillkomst alltjemt växande industriella inrättningarne och framför allt de stora bolagen kommit att öfva. Äfven om detta inflytande icke kan göras gällande derhän att verkligt röstförtryck varder för handen, lærer dock blotta kännedommen om förefintligheten af ett öfvervägande och vid frågans afgörande ensamt bestämmande röstetal hos någon eller hos ett fåtal röstegande kunna befaras verka förlamande på intresset för deltagande i det kommunala lifvet hos kommunens öfriga medlemmar, hvarigenom den grundsats om sjelfverksamhet, på hvilken hela det kommunala styrelsesättet enligt de i ännu gifna författningarne hvilat, icke komma i afsedd och önskvärd tillämpning. Det torde därför vara med god omtänksamhet förenadt att, till förekommande af befarad oegentlighet, vidtaga de mått och steg, som numera förändrade förhållanden beträffande maktställning inom ett flertal landskommuner kan antagas påkalla.

Komiterades föreliggande förslag i sådant syfte synes Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande väl funnet och motiveradt både derutinnan, att vid rösträttens begränsning sådan hänsyn tagits till de skilda grunderna för rösträtts befogenhet, att jordbruksfyrtarne skulle drabbas af en lindrigare reduktion än fyrkar för öfriga beskattningsföremål, och derutinnan, att röstgränsen komme att bestämmas af förhållandet till kommunens hela röstetal, och således icke, vare sig inskränkas genom ett för alla kommuners röstegande förutbestämdt rösträttsmaximum eller vid hvarje besluts fattande göras beroende af de vid tillfället röstades sammanlagda fyrktal.

Deremot och med erfarenhet af svårigheten mången gång att vid kommunalstämma vinna en knapp röstöfvervigt för beslut, som afse att främja företag, i fråga om hvilkas nytta och behöflighet för orten och dess förkofran blicken hos en mängd skattdragande skynnes allenast af en obestämd fruktan för möjligheten af äfven den oansenligaste ökning af kommunalbeskattningen, anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande komiténs förslag i hvad det afser tillämpande af en kvalificerad röstmajoritet vid afgörande af vissa, i 73 och 74 §§ i förordningen om kommunalstyrelse på landet omförmälda frågor, icke böra vinna afseende; hållande Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande före, att den redan förordade rösträttsbegränsningen i förening med den pröfning efter skedd underställning, som beträffande beslut af ifrågavarande beskaffenhet nu är stadgad, innebär fullt nöjaktig trygghet för dessa besluts befogenhet och lagliga tillkomst.

Mot föreslagna formulären till fyrktals- äfvensom till debiterings- och uppbördslängd synes intet vara att anmärka; och har ej heller vid förslaget till förändrad lydelse af angifna §§ i nyssnämnda förordning Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande annan erinran, än den hvartill afstyrkandet af

komiténs ofvanberörda hemställan rörande fordran på kvalificerad majoritet i vissa frågor föranleder.

Underdånigst

C. AD. FAGERLUND.

Karl Mossberg.

Kalmar i landskansliet den 14 September 1897.

8. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Gotlands län.

Till Konungen.

I följd af nådig remiss den 28 sistlidne Maj får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härmed i underdånighet afgifva yttrande öfver utsedde komiterades den 9 i nämnda månad afgifna betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet.

Lika med komiterade anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anledningen till missnöjet med gällande bestämmelser i ämnet förnämligast, men icke uteslutande, vara den obegränsade rösträtt, som *bolagen* åtnjuta och som i tillämpningen ansetts innebära fara för röstförtryck. Till skydd hufvudsakligen emot denna fara är af komitén föreslaget, att till det i 11 § af 1862 års förordning om kommunalstyrelse på landet förekommande stadgandet, att röstvärdet skall beräknas efter det enhvar röstegande åsatta fyrktal, må fogas ett tillägg af innehåll, att ej någon må utöfva rösträtt för jordbruksfastighet för mer än en femtedel och för andra beskattningsföremål för mer än en tjugonedel, eller i något fall för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal.

Emot komiténs förslag i denna del hafva af komiténs sju medlemmar fyra reserverat sig. Två af reservanterna hafva, i hufvudsak instämmande i komiténs förslag, hemställt att åt den ifrågavarande begränsningen måtte gifvas den form, att röstegande för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, som uppnått en tjugonedel af kommuns hela fyrktal, derutöfver skulle erhålla en röst för hvarje tjugonde fyrk; hvarjemte den ena af dessa reservanter ansett i förslaget böra inrymmas en föreskrift, att icke någon

må för egen del och å annans vägnar sammanlagdt rösta för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal. De två öfrige reservanterna hafva deremot föreslagit, att tillägget till § 11 måtte innehålla, att ej någon må utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.

Till stöd för sistberörda förslag är anfördt, bland annat:

att de af komitén föreslagna relativa maxima visserligen kunde få anses fylla sin bestämmelse, så länge frågan gällde mindre kommuner, men blefve icke tillfyllestgörande, när man komme till de större och framför allt till de största kommunerna;

att komiténs förslag skulle medföra sådana missförhållanden, som att exempelvis, inom rikets för närvarande efter fyrktalet största landskommun, bland de tre röstegande, hvilka egde högsta fyrktalet, den som hade *minsta* fyrktalet finge *högsta* röstetalet, och att detta inträffade med ett aktiebolag; hvaremot inom en annan kommun ett aktiebolag, som bidroge till kommunens utgifter med vid pass tio gånger så mycket som en annan röstegande, skulle efter nedsättning i röstetalet enligt komiténs förslag få i kommunens angelägenheter mindre att säga än denne;

att så länge man fortfarande, såsom komitén föreslagit, låter en enda röstegande vid behandlingen af kommunens angelägenheter ega flera tusen, ja tio tusen eller än flera röster, blefve denne lätt nästan enväldig, för så vidt ej inom kommunen funnes någon annan lika mäktig, som kunde bilda en motvigt, men som också kunde tvärtom fördubbla den förstnämndes stora inflytande;

att om man skall åstadkomma någon verklig begränsning af makten inom kommunen, måste man bestämma en viss gräns, öfver hvilken röstetalet icke i något fall finge stiga, eller med andra ord man måste fastställa ett så kalladt absolut röstmaximum;

att talet 1,000 fyrkar syntes vara härför lämpligt, synnerligast som detta fyrktal jemnt motsvarade städernas maximum; samt

att jemte det absoluta begränsningstalet 1,000 fyrkar, hvilket skulle ensamt göra sig gällande i de större kommunerna, hvilkas hela fyrktal öfverstege 10,000, erfordrades för mindre kommuner ett relativt begränsningstal, som kunde lämpligen bestämmas till en tiondedel af fyrktalet, utgörande ett medeltal emellan komiténs en femtedel för jordbruksfastighet och en tjugonedel för andra beskattningsföremål.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som ej kan bestrida giltigheten af hvad sålunda emot komiténs förslag blifvit anfördt, hemställer derföre, att första stycket af 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet må erhålla följande förändrade lydelse:

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.

I afseende å komiténs förslag till ändring af 21, 59, 64, 73 och 74 §§ af samma förordning har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke något att erinra.

Underdånigst

E. POIGNANT.

Johan Hambræus.

Visby i landskansliet den 25 Augusti 1897.

9. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län.

Till Konungen.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande får härmed afgifva infordradt underdånigt utlåtande öfver särskilda komiterades med skrifvelse den 13 sistlidne Maj aflemnade betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet.

Lika med komiterade anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att de grunder, enligt hvilka den kommunala rösträtten å landet enligt nu gällande bestämmelser utöfvas, böra i viss mån ändras i syftning att åt personligheten bereda en ökad betydelse härvidlag.

Då emellertid dessa grunder äro bestämmande icke blott för skötseln och handhafvandet af kommunernas egna angelägenheter utan äfven i hufvudsaklig del för sammansättningen af en af riksdagens bägge kammare, är det af desto större vigt, att den ändring, som må ske, göres med nödig varsamhet.

Visserligen kunde den anordning vidtagas, att rösträtten bestämdes olika vid val och olika vid andra ärenden, men, såsom lagutskottet vid väckta förslag om lika rösträtt vid kommunala val erinrat, tillräckliga skäl torde icke föreligga att vid en reform göra åtskilnad mellan det ena och andra slaget af de angelägenheter, som å kommunalstämma behandlas.

Deremot synas ganska tungt vägande skäl förefinnas för en annan åtskilnad, nemligen mellan aktiebolag, å ena, samt andra röstegande, å andra sidan. Den rösträtt å kommunalstämma, som tillkommer aktiebolag, torde i många fall, särskildt då aktiebolag har rösträtt i flera kommuner, utöfvas af personer, hos hvilka man icke kan förutsätta något eller åtminstone icke något större intresse för kommunens angelägenheter i andra fall än då de komma i omedelbar beröring med det bolags intressen, hvilket vederbörande företräder. Att ett sådant förhållande icke kan vara för kommunen gagneligt och att detsamma, då ett bolag har stort röstetal i en kommun, lätteligen kan leda till mindre önskvärda resultat, torde vara uppenbart.

Med nu gällande bestämmelser angående aktiebolags beskattning torde icke kunna ifrågasättas att upphäfva deras rösträtt i kommunala angelägenheter, och ej heller torde det vara lämpligt att fördela deras rösträtt på aktieegarne. Deremot anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande på ofvan angifna grunder, att deras rösträtt bör inskränkas i vidsträcktare mån, än som för närvarande bör blifva fallet med öfriga röstegande.

Att, på sätt komiterade föreslagit, på liknande sätt göra en större inskränkning för dem, som utöfva rösträtt för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke vara på tillräckliga skäl grundadt. Ej heller anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att komiterade, genom hvad de invändt mot en bestämmelse till förebyggande af hvad man kallat kommunalt envælde, ådagalagt obehöfligheten deraf. Komiterade anse, att en sådan bestämmelse skulle utgöra en våldsam inskränkning af vissa större röstegandes inflytande. Då man emellertid besinnar, att tillämpning af en sådan bestämmelse ej skulle ega rum i annat fall än då en större röstegande ville mot alla andra röstegande ensam genomdrifva ett yrkande, lärer väl samma bestämmelse icke få anses obehörig.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dels att beträffande röstvärdet 11 § af förordningen om kommunalstyrelse på landet bör erhålla följande lydelse:

»Röstvärdet skall beräknas efter det enhvar röstegande åsatta fyrktal; dock må aktiebolag ej utöfva rösträtt för mer än en tjugonedel och andra röstegande ej för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal, och ej någon för högre röstetal än som sammanlagdt tillkommer öfriga röstegande inom kommunen»;

dels ock att 59 och 64 §§ i samma förordning böra erhålla den lydelse, som af en sådan förändring af 11 § betingas.

I öfrigt har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ej något emot komiterades förslag att erinra. Karlskrona å landskansliet den 13 September 1897.

Underdånigst

GOTTH. WACHTMEISTER.

Gustaf W. Roos.

10. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kristianstads län.

Till Konungen.

Genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga remissresolution den 28 sistlidne Maj har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fått sig anbefaldt att afgifva underdånigt utlåtande öfver det af dertill i nåder förordnade komiterade den 9 i samma månad afgifna betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet; och får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i sådant afseende underdånigst anföra följande.

Till förekommande af obehörig röstöfvervigt och dermed förenadt röstförtryck är säkerligen en begränsning af den kommunala rösträtten af behovet påkallad i ett flertal af rikets landskommuner. En förändring i nu gällande bestämmelser i den riktning, som af komiterade föreslagits, är därför enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt önskvärd. Att fastställa röstbegränsningen i landskommunerna i alldeles samma utsträckning som skett med afseende å stadssamhällena synes emellertid Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke under nuvarande förhållanden vara lämpligt eller böra ifrågasättas. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hyser nemligen i likhet med komiterades flertal den åsigt, att beträffande fyrktalet för jordbruksfastighet bör antagas en mindre reduktion än beträffande fyrktalet för öfriga beskattningsföremål, enär det senare visat sig tillväxa vida hastigare än det förra. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansluter sig fördenskull i hufvudsak till det af komiterades flertal framställda förslag till begränsning af den kommunala rösträtten på landet, men som innevarande års Riksdag i underdånig skrifvelse anhållit om utredning om möjligheten af den kommunala beskattning-

gens byggande på annan grund än den allmänna bevillningen äfvensom eventuelt framställt begäran om förslag till särskild kommunalskattelag, samt den sålunda väckta frågan om förändrad grund för den kommunala beskattningens utgörande torde stå i så nära samband med frågan om begränsning af den kommunala rösträtten på landet, att den senare icke bör afgöras innan den förra blifvit slutbehandlad, anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för sin del, att intill dess så skett pröfningen af ifrågasvarande underdåniga förslag bör anstå.

I hvarje fall kan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke biträda komiterades förslag rörande viss kvalificerad röstmajoritet i de frågor, som omförmälas i 73 och 74 §§ af förordningen om kommunalstyrelse på landet. Hittills har, så vidt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har sig bekant, icke försports någon klagan öfver röstförtryck särskildt vid afgörande af dylika frågor och berättigad anledning till en sådan klagan skulle dessutom förminska sedan förslaget om röstbegränsningen för öfrigt blifvit genomfördt. Kommunallagarne för städerna känna icke heller någon sådan kvalificerad röstmajoritet i motsvarande frågor och synes den så mycket mindre nödig, som besluten för att erhålla giltighet skola underställas vederbörlig myndighets pröfning och fastställelse.

Kristianstads landskansli den 11 September 1897.

M. G. DE LA GARDIE.

W. Ehrenborg.

11. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län.

Till Konungen.

Till åtlydnad af Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning i remiss den 28 sistlidne Maj får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härmed afgifva underdånigt utlåtande öfver ett af utsedde komiterade den 9 i samma månad afgifvet betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet.

Härvid synes i första rummet böra beaktas det förhållande, att sedan Eders Kongl. Maj:t i nåder tillsatt en komité med uppdrag att inkomma med yttrande och förslag i fråga om begränsning af den kommunala röst-

rätten å landet, frågan kommit i ett förändradt skick derigenom att Riksdagen i underdånig skrifvelse den 5 Maj innevarande år hos Eders Kongl. Maj:t gjort framställning angående ändrade grunder för den kommunala beskattningen. I händelse Eders Kongl. Maj:t skulle vilja fästa afseende vid berörda framställning och förändrade grunder ifrågasättas för den kommunala beskattningen, af hvilken den kommunala rösträtten göres beroende, synes det lämpligaste vara att med ordnandet af den kommunala rösträtten på landet får anstå till dess frågan om den kommunala beskattningen blifvit beredd så att den samtidigt kan företagas till afgörande.

Den kommunala rösträtten är icke en vid personen i dess hemvist fästad rätt, som endast å ett ställe får utöfvas. Tvärtom får den utöfvas inom hvarje kommun, der personen är skattskyldig. Derföre synes, på sätt 1858 års komité jemväl yttrat, kommunal rösträtt och skyldighet att bidraga till kommunens kassa utgöra hvarandras vilkor och förutsätta hvarandra och röstvärdet böra beräknas efter bidraget. Ingalunda kan man i kommunala frågor tillämpa lika rösträtt, som visserligen gäller vid val till riksdagsman, men då under väsentligen olika förhållanden. Det må i detta afseende vara nog att erinra derom, att den politiska rösträtten är skarpare begränsad nedåt än den kommunala, att andra kammaren består af ledamöter från ett flertal olika valkretsar samt att inom riksdagen finnes en kammare, som väljes efter helt andra grunder än efter personlig rösträtt. Den erfarenhet, valen till andra kammaren gifvit vid handen, torde ock bestyrka, att lika rösträtt icke bör användas inom kommunen. Då således i förevarande fall lika rösträtt icke kan vinna användning utan rösträtten måste taga hänsyn till skattebidragen, synes det lämpligast vara att, såsom förhållandet nu är å landet, rösträtten inom kommunen beräknas efter den skattskyldiges bidrag. Om än denna grund i enstaka fall kan gifva anledning till klagan, är den dock hvarken godtycklig eller i saknad af följdriktighet.

Härutinnan gifver nog komiterades förslag anledning till anmärkning. Godtycklig varder ju hvarje begränsning, som grundas å en godtyckligt vald siffra; och komiterade, som mot nu gällande bestämmelser anmärkt att i 44 kommuner en röstande ensam innehar mer än hälften af kommunens hela fyrktal, vitsorda, att enligt deras förslag förhållandet skulle blifva enahanda i sex kommuner. I sjelfva verket torde ock den betydande skilnaden i landskommunernas storlek, folkmängd och fyrktal göra det omöjligt att utfinna bestämmelser, som å ena sidan omöjliggöra ett kommunalt envälde och å andra sidan icke gör kommunens störste skattdragare, å hvilken skattebördan väsentligen hvilar, beroende af ett antal kommunalmedlemmar, hvilkas skattebidrag kunna vara jemförelsevis obe-

tydligare. Det kan jemväl i en mindre kommun med en löntagare eller industriidkare och några hemmansegare inträffa att, såsom Öfverdirektören E. Sidenblad i sin reservation påvisat, den, som bidrager till kommunens utgifter med vid pass tio gånger så mycket som en annan röstegare, skulle efter komiténs förslag få i kommunens angelägenheter mindre att säga än denne.

Den betydande skilnaden mellan de relativa maxima, komitén föreslagit för jordbruksfastighet och för andra beskattningsföremål, finner Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hvarken rättvis eller billig, utan fastmer synes en sådan anordning, för att begagna komiténs egna ord, skola i sina verkningar ej så sällan framstå stötande och alstra missnöje. Komiterade hafva hufvudsakligen sasom skäl för sitt förslag i denna del anført, att de med besittande af jordbruk förknippade förhållanden betingade och befrämjade ett stadigvarande intresse för kommunens bästa, då deremot konjunkturvexlingar, för hvilka den industriella verksamheten vore utsatt, ofta icke lemnade dess anläggningar oberörda, och man således med fog kunde göra gällande, att ifrågavarande beskattningsföremål i regeln icke egde den grad af varaktighet och deraf härflytande nära samhörighet med kommunens fortbestående intressen, som utmärka jordbruksfastigheten, samt analogier kunde åberopas från nära liggande lagstiftningsområden t. ex. gällande prestvalförordning, der i förevarande afseende beskattningsföremålet jordbruksfastighet underkastats en långt mindre begränsning än öfriga beskattningsföremål. Hvad sistnämnda förhållande angår, torde det större inflytande, som vid prestval förbehållits jordegare, bero derpå att den tiondepligtiga jorden i vida större mån än andra beskattningsföremål bidrager till presterskapets aflöning, och någon analogi torde ej föreligga, då det ju hvarken i komiterades förslag eller eljest blifvit ifrågasatt att jordbruksfastigheter skulle annorledes än efter fyrk deltaga i de kommunala behofvens fyllande. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande håller vidare före att egare af dyrbara industriella verk, husegare och till och med löntagare hafva minst lika intresse för kommunen, som jordbruksarrendatorer, hvilka ej sällan vexla och ega stort intresse af att de kommunala bördorna öfverflyttas på de efterkommande. Derest, såsom komiterade anført, en naturlig begränsning af de större jordbruksegarnes kommunala rösträtt ernås derigenom, att densamma på grund af egendomar-nes utsträckning icke sällan fördelas på flera kommuner, torde samma förhållande ega rum i afseende å inkomst af rörelse, hvilken ej sällan fördelas till beskattning inom flera kommuner. Huruvida åter, på sätt komiterade förmena, stadgandet om arrendators rösträtt verkar utjemnande i fråga om det på den större jordbesittningen grundade inflytandet inom kommunen, må anses tvifvelaktigt.

Förslaget att till beslut i frågor, hvarom i § 73 af förordningen om kommunalstyrelse å landet sägs, skulle erfordras två tredjedelar af de i omröstningen deltagande röster efter röstvärdet, gifver icke anledning till någon erinran från Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes sida; men deremot finner Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förslaget, att enahanda pluralitet skulle fordras i de frågor, som omförmälas i § 74 af samma förordning, egnadt att ingifva betänklighet. Redan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfningsrätt må väl innebära ett skydd för minoriteten; och derest i fråga om antagandet af kommunalstadgar till befrämjande af sedlighet, helsovård samt ordning och säkerhet inom kommunen skulle fordras två tredjedelar af de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet, hvilken bestämmelse följdriktigt borde tillämpas i frågor rörande helsovårdsstadgan äfvensom i de fall, då byggnads-, brand- och ordningsstadgan för rikets städer skola för visst område af landet tillämpas, fruktar Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att — synnerligen sedan de större röstegarnes rösträtt begränsats — en allt för stor makt blefve inrymd åt dem, hvilka icke hysa intresse för förbättringar i omförmälda afseenden.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tilltror sig således i underdånighet icke att förorda komiterades förslag i vidare afseende än beträffande den föreslagna ändringen af § 73 i förordningen om kommunalstyrelse å landet.

Underdånigst

ROBERT DICKSON.

Fritz Hallberg.

Malmö i landskansliet den 14 September 1897.

12. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Hallands län.

Till Konungen.

I följd af nådig befallning i remiss den 28 sistlidne Maj får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, efter tagen kännedom om det betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på

landet, som afgifvits af dertör i nåder förordnade komiterade, härmed i underdånighet utlåta sig öfver detsamma.

Den allmänna grund, på hvilken bestämmelserna angående rösträtt i landskommunerna hvila, är, såsom nogsamnt är kändt, icke någon genom 1862 års kommunallagstiftning införd nyhet, utan en af ålder tillämpad regel. Riktigheten af denna grund, eller att en hvar som bidrager till fyllandet af kommunens behof skall ega att deltaga i vården om dess angelägenheter och dervid hafva rösträtt i mån af storleken af detta bidrag, lärer ock fortfarande vara så rotfäst i den svenska rättsuppfattningen, att yrkandena om en förändring af densamma, der de förekomma, måste anses sakna betydelse. Med erkännandet häraf är dock icke bestridt, att ju ej denna regel, tillämpad i sin fulla utsträckning, kan hafva visat sig medföra oegentligheter och dessa af den vigt, att de påkalla lagstiftningens mellankomst. De tilläggsbestämmelser, som i detta fall kunna anses erforderliga, komma sålunda att afse undantag från en i sig sjelf giltig regel och lära derfor böra begränsas till undanrödjande af de afsevärda olägenheter denna i vissa hänseenden visat sig medföra.

Det skulle ur denna synpunkt icke varit utan intresse, om vid den behandling frågan varit underkastad särskilda fall af missförhållanden vid begagnandet af den rösträtt ett öfvervägande fyrktal medfört framdragits och blifvit föremål för undersökning. Så har väl icke skett, men det torde emellertid ej kunna bestridas, att den i betänkandet åberopade statistiska utredningen gifver vid handen, att en faktisk grund finnes till stöd för befogenheten af de ofta upprepade önskingarna om någon begränsning af rösträtten inom landskommunerna. Utan fara för misstag torde emellertid kunna antagas, att anledningen till missnöjet med gällande bestämmelser i ämnet icke, eller åtminstone blott i ringare mån, är att söka i det åt den större jordegaren lemnade öfvervägande inflytande på kommunens angelägenheter — vare sig detta förhållande är att tillskrifva sättet, hvarpå hans röstöfvervigt i allmänhet utöfvats, eller uppfattningen om hans ställning i och hans intresse för kommunen — och ej heller, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uppfattning, till någon högre grad i enskilde industriidkares eller löntagares röstöfvervigt, utan lärer, såsom ock komiterade framhållit, grunden till detta missnöje återfinnas i den obegränsade rösträtt, som åtnjutes af bolagen. Den allmänna uppfattningen synes väl här skilja emellan de fall, då denna rätt utöfvas på grund af eganderätt till fastighet eller begagnas inom den kommun, der bolagets styrelse har sitt säte, och dem, då dessa förhållanden ej äro för handen. Men i denna uppfattning ingår öfverhufvud icke, att ett bolag, som uteslutande har ekonomisk vinst till föremål för sin verksamhet, står till kommunen med dess olikartade uppgifter i lika ställning som den enskilde. Det kan i betrak-

tande af dessa förhållanden ifrågasättas, huruvida ej en lösning af frågan om rösträttens begränsning för närvarande närmast stode att vinna med vidhållande af denna, äfven för komiterade giltiga, utgångspunkt, utan utsträckning af begränsningen till andra röstegande, i afseende å hvilka sådan begränsning icke är, åtminstone ej af lika vägande skäl, påkallad. Visst är att stor samstämmighet råder i fråga om lämpligheten att begränsa bolagens rösträtt, under det att meningarne äro synnerligen skiftande i afseende å andra med denna sammanhängande frågor.

Komitén har emellertid föreslagit, att begränsning skulle åstadkommas på det sätt, att icke någon skulle få rösta för jordbruksfastighet för mer än en femtedel och för andra beskattningsföremål för mer än en tjugonedel eller i något fall för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal. Att en tillfredsställande lösning af frågan icke kan vara vunnen genom antagandet af detta förslag torde en ledamot i komitén, Öfverdirektören E. Sidenbladh, i sin vid betänkandet fogade reservation hafva visat. Såsom han anmärker skulle derigenom, bland annat, kunna hända, att det högre röstvärdet kunde förflyttas från en röstegande till en annan, trots det att den förre skattar för mer än den senare, och detta kunde inträffa med ett aktiebolag. Genom detta förslag skulle följaktligen, i händelse det blefve lag, i stället för de oegentligheter, man ville undanrödja, nya sådana skapas, med afseende å hvilka antagligen icke mindre missnöje skulle yppas, och ensamt i detta förhållande torde ligga tillräckligt skäl för förkastande af detta komiterades förslag.

Beträffande förslaget att till beslut i vissa frågor skulle erfordras tvåtredjedelar af de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet, så torde ej giltiga skäl föreligga att afstyrka detta förslag i hvad det afser beslut i frågor, som angifvas i 73 § af förordningen om kommunalstyrelse på landet, ehuruval det är att förutse, att en dylik bestämmelse kommer att lägga svåröfverstigligen hinder i vägen för framgång åt mångt för kommunen gagnande förslag; men deremot anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sig ej kunna tillstyrka förslaget om kvalificerad röstmajoritet vid beslut, som afse kommunalstadgar till främjande af sedlighet, helsovård samt ordning och säkerhet inom kommunen, emedan en allt för stor makt derigenom synes blifva lagd i deras händer, hvilka icke hafva intresse för förbättringar i nämnda afseenden.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som i öfverensstämmelse med hvad här är anfördt, väl håller före, att en begränsning af den kommunala rösträtten på landet kan ega rum, utan att berättigade intressen derigenom sättas i fara, om denna begränsning med varsamhet vidtages, men icke finner komiterade hafva genom sitt förslag lyckats tillfredsställande lösa frågan om sättet för dess åstadkommande, tillåter sig i öfrigt härvid

erinra om den Riksdagens underdåniga skrifvelse den 5 sistlidne Maj, hvori Riksdagen anhållit, att Eders Kongl. Maj:t tacktes låta utreda, huruvida ej den kommunala beskattningen kunde byggas på annan grund än den allmänna bevillningen och, derest detta funnes möjligt, för Riksdagen framlägga förslag till särskild kommunalbeskattning. Om i följd af denna på, såsom det synes, vägande skäl begärda utredning förändrade grunder för kommunalbeskattningens utgörande varda vidtagna, lärer beslutet derom icke kunna undgå att verka bestämmande på affattningen af stadgandena om begränsningen af den kommunala rösträtten på landet, och således en nu införd lag i sådant syfte blifva underkastad förändring, kanske omedelbart efter dess utfärdande. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vågar därför hemställa, huruvida skäl ej föreligga att låta här förevarande ärende komma under pröfning först efter det sig visat, hvilket slut den af Riksdagen sålunda väckta fråga kan komma att erhålla.

Underdånigst

C. NORDENFALK.

A. Tomtlund.

Halmstads slott i landskausliet den 10 September 1897.

13. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län.

Till Konungen.

Till underdånig åtlydnad af Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning i resolution den 28 Maj innevarande är får Landshöfdingeembetet härmed afgifva underdånigt yttrande öfver det af dertill förordnade komiterade afgifna betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet.

Emot komiterades förslag till ändrad lydelse af 21, 29, 64, 73 och 74 §§ i nädiga förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862 synes det ej vara något väsentligt att erinra.

Beträffande deremot den föreslagna lydelsen af 11 § i nämnda förordning, hvilken § innehåller bestämmelser om röstvärdets beräkning och således är att betrakta som förslaget's viktigaste del, torde komiterade ej fullt nöjaktigt hafva löst sin uppgift att genom det föreslagna stadgandet, sådant detsamma af komiténs flertal blifvit bestämdt, åstadkomma den begränsning af rösträtten, som förslaget måste åsyfta för att kunna få denna fråga tillfredställande afgjord.

Den åsyftade begränsningen af den kommunala rösträtten skulle enligt komiténs förslag åstadkommas på det sätt, att icke någon skulle få rösta för jordbruksfastighet för mer än en femtedel och för andra beskattningsföremål för mer än en tjugonedel eller i något fall för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal; men af den rösträttsstatistik och utredning i öfrigt af den kommunala rösträtten, som komiterades betänkande innehåller och närmare belyses genom flera exempel af Öfverdirektören E. Sidenbladhs i hans vid betänkandet fogade reservation, framgår att dessa föreslagna maximibelopp visserligen kunna anses fylla sin bestämmelse i fråga om mindre kommuner, men äro långt ifrån tillfyllestgörande beträffande de större och i synnerhet de största kommunerna, hvarest enligt komiténs förslag ett flertal röstegande skulle disponera öfver ända till ett tiotusental röster samt ett fåtal af dem förenade fortfarande komme att öfverrösta öfriga röstberättigade.

Om en verklig begränsning af röstmakten inom landskommunerna skall åstadkommas, torde därför här, liksom det redan från och med år 1870 i städerna egt rum, bestämmas en viss gräns, hvaröfver röstetalet icke i något fall finge stiga. En sådan absolut röstbegränsning kan tydligen på flera sätt bestämmas, men det mest praktiska och äfven för närvarande tillfyllestgörande synes vara det i Öfverdirektören Sidenbladhs ofvan åberopade reservation föreslagna, nämligen att, jemte ett relativt begränsningstal, fastställa 1,000 röster eller fyrkar som röstmaximum, synnerligast som detta röstetal jemnt motsvarar det för städerna gällande maximum.

På grund häraf och de skäl i öfrigt, som närmare och fullständigare framhållas i förenämnda reservation, får Landshöfdingeembetet underdånigst hemställa, att första punkten af 11 § i ofvan angifna förordning måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar».

Vidkommande slutligen de föreslagna formulären till fyrktalslängd samt debiterings- och uppbördslängd, hvilka hufvudsakligast med anledning af författningsförslaget i flera afseenden skilja sig från nu gällande formulär, torde någon nämnevård anmärkning deremot ej kunna framställas.

Göteborg å landskansliet den 27 September 1897.

Underdånigst

Landshöfdingeembetet:

Henr. Westin.

L. Afzelius.

14. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Elfsborgs län.

Till Konungen.

Enligt nådig remiss den 28 sistlidne Maj har Eders Kongl. Maj:t anbefallt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att afgifva underdånigt utlåtande öfver särskilde komiterades den 9 i samma månad afgifna betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet.

Under åberopande af de skäl, som blifvit anförda mot det af komiteerade gjorda förslaget uti en vid betänkandet fogad reservation af Öfverdirektören Elis Sidenblad, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, med afstyrkande af nämnda förslag, ansluta sig till den mening i ämnet, som finnes uttalad i berörda reservation. Venersborg i landskansliet den 9 Augusti 1897.

Underdånigst

L. W. LOTHIGIUS.

Mats Zachrison.

15. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Skaraborgs län.

Till Konungen.

Enligt remissresolution den 28 sistlidne Maj åligger det Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Skaraborgs län att afgifva underdånigt utlåtande öfver det af utsedde komiterade den 9 i samma månad afgifna betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet.

Då Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande nu går att fullgöra denna nådiga befallning, kan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande beträffande frågan, om en lämplig begränsning af den kommunala rösträtten på landet bör ega rum, inskränka sig till det uttalande, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, på grund af hvad komiterade anfört samt under åberopande af hvad som i öfrigt offentligen andragits uti denna mycket och länge afhandlade fråga, anser en sådan begränsning vara önskelig och nödvändig.

Hvad vidare angår sättet, *huru* denna begränsning skall ske, är naturligtvis icke möjligt att framlägga ett förslag, som kan sägas vara absolut riktigt. Men Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anser af skäl, som under förhandlingarne i riksdagen blifvit fullständigt anförda, en sådan inskränkning i den kommunala rösträtten, att ingen må utöfva rösträtt för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal, innebära den begränsning, som med hänsyn till förhållandena å rikets landsbygd bäst motsvarar rättvisans och klokhetens anspråk. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande instämmer således uti komiterades förslag till ändring af 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet, så vidt derigenom bestämmes, att ingen må utöfva rösträtt för jordbruksfastighet för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal. Deremot kan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke biträda förslaget, att rösträtten för alla andra beskattningsföremål skulle inskränkas, så att den på sådan grund röstberättigade ej finge rösta för mer än en tjugonedel af hela fyrktalet.

Under flera årtionden har man i vårt land sökt att åstadkomma likställighet mellan samballets medlemmar genom borttagande af privilegier och andra företrädesrättigheter samt införande af lika beskattning. I den mån detta sträfvanne kunnat krönas med framgång, har detsamma utan tvifvel varit till stort gagn för samfundslifvets lugna och sunda utveckling. Vid sådant förhållande måste det ur principiell synpunkt förefalla synnerligen betänkligt, att lagstiftningen nu skulle börja att gå i motsatt riktning och tillskapa nya företrädesrättigheter utan att ens föreskrifva någon deremot

svarande skyldighet. En sådan lagstiftning bör åtminstone icke tillstodjas, med mindre mycket starka praktiska skäl tala därför. Komiterade hafva emellertid icke kunnat anföra något verkligt skäl för sitt berörda förslag utan hafva inskränkt sig till att åberopa det alldeles obevisade påståendet om »det *stadigvarande* intresse för kommunens bästa, som betingas och befrämjas af de med besittande af jordbruksfastighet förknippade förhållanden». Viljan och förmågan att rätt bedöma hvad som kan vara nyttigt för en kommun beror dock uppenbarligen icke af beskattningsföreningens beskaffenhet utan af de personliga egenskaperna. Och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kan för sin del icke finna något skäl, hvarför icke hos en embets- eller tjänsteman, industriidkare, handlande eller kapitalist, som har att erlægga jemförelsevis hög kommunalskatt, skulle kunna förutsättas lika god vilja och förmåga i berörda hänseende som hos en egare eller arrendator af en större jordegendom. Hvad särskildt angår de verkställande direktörer eller disponenter, som inom landskommuner utöfva rösträtt för större industriella bolag, ligger det ju i bolagens eget intresse att icke till sådana befattningar utse andra än rättrådiga, dugande och aktade män. Det finnes således åtminstone någon säkerhet för att de röstegande, hvilkas inflytande inom kommunen komiterade velat särskildt inskränka, skola utöfva sin rösträtt på ett värdigt och för kommunen gagneligt sätt. Å andra sidan måste deremot ihågkommas, att, om än landets godsegare i allmänhet böra anses såsom mycket goda och för kommunens väl nitälskande medborgare, det likväl kan hända, att en större jordegendom genom arf eller såsom fideikommiss tillfaller en person, som i större eller mindre mån saknar de för ändamålsenligt vårdande af kommunens angelägenheter nödiga egenskaper.

På grund af hvad sålunda i största korthet anförts, hemställer Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att begränsningen af den kommunala rösträtten må blifva lika för alla utan hänsyn till beskattningsföremålens olika art samt bestämmas så, att ingen må utöfva rösträtt för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal.

Erfarenheten har, så vidt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kunnat finna, icke hittills ådagalagt behovet af bestämmelse om *qualificerad* röstmajoritet vid afgörande af sådana frågor, som omförmålas i 73 och 74 §§ af förordningen om kommunalstyrelse på landet. Deremot synes föreskriften i dessa lagrum, att beslut i sådana frågor skola för att vinna bindande kraft underställas Kongl. Maj:ts eller vederbörande Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfning, hafva visat sig tillfylligörande för att förekomma tillämpning af förhastade och för kommunen icke gagneliga beslut i dessa frågor. Vid sådant förhållande och då bestämmelse om *qualificerad* röstmajoritet för beslut i alla frågor af större vikt utan tvifvel

skulle inom många landskommuner verka hämmande för all utveckling, anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande åtminstone för närvarande icke kunna förorda bifall till komiterades förslag i berörda hänseende.

I öfrigt har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande intet annat att erinra mot komiterades förslag till ändringar i förordningen om kommunalstyrelse på landet, än att, i den mån de af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande här ofvan framställda anmärkningar tillvinna sig afseende, deraf betingas vissa jemkningar i samma förslag.

Underdånigst

C. A. SJÖCRONA.

N. Sunnerholm.

Mariestad den 21 Augusti 1897.

16. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vermlands län.

Till Konungen.

Jemlikt nådig remiss den 28 nästlidne Maj åligger det Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att afgifva underdånigt utlåtande öfver särskilda komiterades förslag till inskränkning af den kommunala rösträtten på landet, och får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i sådant hänseende underdånigst anföra:

Den af komiterade förebragta statistiska utredningen af föreliggande fråga gifver uppenbart vid handen, att en begränsning af den kommunala rösträtten på landet är önskvärd, helst en dylik begränsning redan år 1869 gjorts gällande för och utan nämnvärdt missnöje tillämpats för städerna.

Vid bedömande åter af de olika meningar, som bland komiterade uppstått angående de mått, som kunde finnas lämpliga för ifrågavarande begränsning, anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande den af komiterades flertal antagna principen om ett relativt maximum företrädesvis bära ifrågakomma, och då den af komiterade i sådant hänseende föreslagna bestämmelsen, att ej någon må utöfva rösträtt för jordbruksfastighet för mer än en femtedel och för andra beskattningsföremål för mer än en tjugonedel eller i något

fall för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal, synes vara väl afvägd och ej böra medföra alltför stor inskränkning i den vederbörande nu medgifna rösträtt samt dertill kommer att för beslut i de frågor, hvarom 73 och 74 §§ af nu gällande nädiga förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862 handla, skulle enligt komiterades förslag erfordras kvalificerad röstmajoritet, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande på de af komiterade anförda skäl för sin del förorda nådigt bifall till komiterades i ämnet afgifna förslag. Karlstad i landskansliet den 11 September 1897.

Underdånigst

ADOLF MALMBORG.

Frith. Grafström.

17. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 28 sistlidne Maj är Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anbefaldt att afgifva underdånigt utlåtande öfver det betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet, som den 9 Maj 1897 afgifvits af dertill i nåder förordnade komiterade.

Till förekommande af obehörig röstöfvervigt inom kommun af de derstädes högst beskattade hafva komiterades flertal föreslagit den begränsning i den kommunala rösträtten på landet, att icke någon må utöfva rösträtt för jordbruksfastighet för mer än en femtedel och för andra beskattningsföremål för mer än en tjugonedel eller i något fall för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal. Till detta stadgande hafva tvenne reservanter, herrar G. Rudebeck och friherre J. Gripenstedt, ansett böra fogas det tillägg, att röstegande för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, som uppnått en tjugonedel af kommunens hela fyrktal, derutöfver skulle erhålla en röst för hvarje tjugonde fyrk. En tredje reservant, herr Elis Sidenbladh, med hvilken herr Joh. Nydahl i denna del instämt, har i fråga om sättet för rösträttens begränsning skiljt sig från komiterades flertal och för sin del föreslagit, utom ett relativt röstmaxi-

num, som han ansett böra bestämmas lika för jordbruksfastighet och andra beskattningsföremål till en tiondedel af kommunens hela fyrktal, ett absolut rösträttsmaximum af 1,000 fyrkar.

Ehuru icke något af dessa förslag för en behöflig begränsning af den kommunala rösträtten synes Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fullt tilltalande, då verkan af såväl det ena som det andra måste blifva olika i kommuner med olika röstetal, anser dock Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande det af komitén uppgjorda förslag med det af herrar Rudebeck och Gripenstedt dervid fogade tillägg böra, såsom medförande de minsta ojemnheterna i omförmälda hänseende, af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förordas.

Underdånigst

A. G. SVEDELIUS.

Aug. Helling.

Örebro slott i landskansliet den 13 September 1897.

18. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vestmanlands län.

Till Konungen.

Såsom sitt yttrande öfver det af särskilda komiterade utarbetade betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, i anledning af nådig remiss den 28 sistlidne Maj, på de af Öfverdirektören Elis Sidenbladh anförda skäl i underdånighet instämman uti den af honom afgifna reservation.

Underdånigst

FREDRIK HEDERSTIERNA.

B. Hendeberg.

Vesterås slott i landskansliet den 11 September 1897.

19. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kopparbergs län.

Till Konungen.

I nådig remiss den 28 nästlidne Maj har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fått sig anbefaldt att afgifva underdånigt utlåtande öfver ett af utsedde komiterade afgifvet underdånigt betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet; och får länsstyrelsen, efter granskning af berörda förslag, underdånigst anföra att, såvidt till länsstyrelsens kunskap kommit, de större röstegarne inom länet såsom trävarubolagen väl icke utöfvat sin rösträtt på annat än ett för vederbörande kommuner gagneligt sätt, hvadan länsstyrelsen från erfarenheten inom länet icke eger giltig anledning till uttalande af behovet af någon begränsning i rösträtten, men att, om Eders Kongl. Maj:t skulle finna en sådan begränsning böra, på grund af förhållanden från andra orter, genomföras, det från komiterades flertal afvikande förslag, som afgifvits af Öfverdirektören E. Sidenbladh, hvori hemställes, att icke någon må få utöfva rösträtt för större antal än som motsvarar en tiondedel af kommunens hela fyrktal eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar 1,000 fyrkar, på de af Öfverdirektör Sidenbladh anförda skäl synts länsstyrelsen ega företräde framför flertalet komiterades, emedan det är mindre inveckladt och mer praktiskt än komiterades, hvartill kommer, att det i det närmaste sammanfaller med nu gällande grunder för röstberäkningen i städerna, som, utan att nämnvärdt missnöje eller olägenhet deraf försports, tillämpats i närmare trettio år. Falun i landskansliet den 9 September 1897.

Underdånigst

På Landshöfdingeembetets vägnar:

Ludvig Almqvist.

Jonas Bjurstedt.

20. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Gefleborgs län.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 28 sistlidne Maj har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande blifvit anbefaldt att afgifva underdånigt utlåtande öfver

det af särskilde komiterade den 9 i nämnda månad afgifna betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet; och får Landshöfdingeembetet till fullgörande häraf i underdånighet anföra följande:

Af betänkandet med dervid fogade reservationer framgår, hvad beträffar den föreslagna ändrade lydelsen af 11 § i Eders Kongl. Maj:ts nådiga förordning om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, att hufvudsakligen trenne olika förslag inom komitén framkommit, *dels* af komiterades flertal, att ingen skulle få utöfva rösträtt för jordbruksfastighet för mer än en femtedel och för andra beskattningsföremål för mer än en tjugonedel eller i något fall för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal, *dels* af komitéledamöterna, häradshöfdingen Rudebeck och friherre Gripenstedt, att till komiterades förslag måtte göras det tillägg att röstegande för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, som uppnått en tjugonedel af kommunens hela fyrktal, derutöfver skulle erhålla en röst för hvarje tjugonde fyrk, *dels* ock af Öfverdirektören Sidenbladh att ingen skulle ega att utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarade mot en tiondedel af kommunens hela fyrktal eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarade ett tusen fyrkar. Härjemte har i afgifna reservationer yrkats: af friherre Gripenstedt, att i förslaget föreskrift måtte inrymmas, att icke någon finge för egen del och å annans vägnar sammanlagdt rösta för mer än en femtedel af kommunens hela fyrktal, samt af skolföreståndaren Nydahl, som, i öfrigt instämmande med Öfverdirektören Sidenbladh, tillika ansett, att rösträtt i intet fall borde få af någon utöfvas för högre röstetal, än som sammanlagdt tillkomme öfriga röstegande inom kommunen.

Landshöfdingeembetet har till en början särskildt fäst uppmärksamhet vid komiterades förslag att i vissa fall tillerkänna jordbruksfyrkarne ett högre röstvärde än andra fyrkar. Denna skilnad till förmån för den jordbruksidkande klassen synes näppeligen vara af förhållandena påkallad eller egnad att medföra allenast lyckliga verkningar. Det må visserligen vara sant, att den jordbruksidkande befolkningen är den mera stationära delen af en kommuns invånare och derföre med kommunen och dess intressen mera införlifvad, men det bör ock fästas afseende vid, att det allenast är den store jordbruksbesittaren och den store industriidkaren, hvilka, såsom innehafvande högre fyrktal, få vidkännas en reduktion af sin rösträtt; och innehafvaren af en större industriel anläggning torde hafva lika viktiga intressen att bevaka i kommunen som den store jordegaren och icke kunna anses i högre grad än denne sakna förmåga eller vilja att i för kommunen lycklig riktning deltaga i ledningen af dess angelägenheter. I och med det att jemväl andra beskattningsföremål än jorden alltmera få deltaga i en del utgifter och mera, som förr ålegat jordegare allenast, hafva

de olika intressen, som inom kommunerna rådt mellan jordbrukarne, å ena, och industriidkare och löntagare, å den andra sidan, utjemnats och det synes därför jemväl ur nämnda synpunkt olämpligt att tillerkänna de förre, i den mån reduktion af röstetalen ifrågakommer, en fyra gånger så stor rösträtt som den senare. Det af komiterade anförda skälet för berörda åtskilnad, eller att stadgandet om arrendatorers rösträtt i sin tillämpning verkade utjemnande i fråga om det på den större jordbesittningen grundade inflytandet inom kommunen, synes Landshöfdingeembetet lika väl kunna användas som skäl mot komiterades förslag. En arrendator, hvars arrendetid snart är ute, kan till exempel i allmänhet icke anses vara med starkare band fästad vid en kommun, der han för tillfället bor, och hafva större intresse i dess angelägenheter än till exempel en fabriks- eller sågverksegare, som inom kommunen eger en anläggning, der han nedlagt betydande kapital och der ett stort antal arbetare sysselsätts. Effektiviteten af komiterades förslag till begränsning af rösträtten minskas ock, bedömandet af verkningarne af reformen försvåras, och systemet torde vid tillämpningen komma att visa sig väl inveckladt.

Landshöfdingeembetet finner sig därför icke kunna förorda, att tvenne relativa begränsningstal sättas, ett för jordbruksfastighet och ett för andra beskattningsföremål.

Vid valet af det relativa begränsningstalet, som således borde drabba alla fyrkar, anser Landshöfdingeembetet, att en tiondedel af kommunens hela fyrktal är för närvarande förhållanden lämpligast. Landshöfdingeembetet är visserligen, lika med reservanten, Öfverdirektör Sidenbladh, af den mening att för vinnande af en fullt effektiv begränsning af den kommunala rösträtten och undanrödjande af hvarje fara för maktförtryck erfordras fastställande af jemväl ett absolut röstmaximum, men Landshöfdingeembetet finner nämnde reservants yrkande på ett röstmaximum af 1,000 fyrkar vara en alltför våldsam reduktion. Den kommunala rösträtten på landet har hittills varit obegränsad, hvarför en begränsning torde böra ske med en viss varsamhet, helst alltid måste komma i betraktande, att de stora fyrktalsinnehafvarne, som mest bidraga till kommunens utgifter, därför hafva viktiga intressen att i kommunen bevaka, å hvilka lagstiftningen icke torde böra inverka hämmande i vidsträcktare mån, än som erfordras för att undanröjda maktförtryck och lemna tillfälle för jemväl andra berättigade intressen att komma till skäligt afseende. Någon praktisk erfarenhet synes ock böra vinnas om verkningarne af en röstbegränsning till en tiondedel af kommunens fyrktal, innan ytterligare inskränkning med sättande af ett absolut röstmaximum bör ifrågakomma. Genom den af komiterade föreslagna kvalificerade majoriteten för vissa frågors afgörande erhålles ock ett, såsom Landshöfdingeembetet anser, synnerligen viktigt och kraftigt vapen

till förekommande af kommunala maktmissbruk. De frågor, som sålunda för afgörande skulle erfordra två tredjedels majoritet, äro just de för kommunens hushållning viktigaste och sådana, der under stundom befogade klagomål öfver maktförtryck framkommit.

Landshöfdingeembetet får således i underdånighet uttala den mening, att frågan om en begränsning af den kommunala rösträtten för närvarande bäst löses medelst föreskrifters meddelande, att ingen må utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela fyrktal, förstärkta med *dels* ett stadgande, att rösträtt i intet fall får af någon utöfvas för högre röstetal än som sammanlagdt tillkommer öfriga röstegande inom kommunen, *dels ock* med föreskrift om två tredjedels majoritet i de frågor, hvarom i 73 och 74 §§ af kommunalförordningen förmäles; och förordar Landshöfdingeembetet således i underdånighet komiterades förslag med nu antydda förändringar.

På Landshöfdingeembetets vägnar:
Underdånigst

Axel Schotte.

Wilh. Höglind.

Gefle slott å landskansliet den 14 Augusti 1897.

21. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesternorrlands län.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 28 sistlidne Maj har Eders Kongl. Maj:ts anbefalt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att afgifva underdånigt utlåtande öfver det af dertill utsedde komiterade den 9 i samma månad afgifna betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet; och får Landshöfdingeembetet i sådant afseende underdånigst gifva tillkänna, att länsstyrelsen till alla delar ansluter sig till hvad komiterades flertal föreslagit. Hernösand i landskansliet den 13 september 1897.

Underdånigst
På Landshöfdingeembetets vägnar:

Axel Arnell.

J. Unander.

22. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län.

Till Konungen.

Sedan af dertill i nåder förordnade komiterade afgifvits underdånigt betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet, har jemlikt remiss den 28 sistlidne Maj Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län erhållit nådig befallning att deröfver afgifva underdånigt utlåtande; och får Landshöfdingeembetet i sådant hänseende i underdånighet anföra följande.

Med komiterade delar Landshöfdingeembetet öfvertygelsen om nödvändigheten af en lämplig begränsning af de högre röstetalen i landskommunerna. I fråga om vidden af denna begränsning anser sig Landshöfdingeembetet dock böra ansluta sig till Öfverdirektören m. m. Elis Sidenbladhs uti hans reservation framställda förslag derom, att rösträtt ej må utöfvas för större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar 1,000 fyrkar. Utöfver hvad Öfverdirektören Sidenbladhs till grund för detta sitt förslag anført, tillåter sig härvid Landshöfdingeembetet fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet på ett förhållande, som enligt Landshöfdingeembetets åsigt gör den ifrågavarande större begränsningen önskvärd särskildt för Jemtlands län.

Sedan längre tid tillbaka hafva nämligen stora trävarubolag, merendels grundade på aktier, i allt större utsträckning inom länet förvärfvat sig hemman för att sålunda åt sig trygga besittningen af den för deras rörelse behöfliga värdefulla skogsmarken och äro redan inom en och annan kommun egare till mer än hälften af kommunens hela skattetal. Jordbruket å de inköpta hemmanen är för bolagen en bisak och dessas intresse för de kommunala angelägenheterna i de orter, i hvilka hemmanen äro belägna, torde i regel ej gå ut på annat än att i möjligaste mån undvika utgifter för de kommunala behofven, helst bolagens styrelser och delegare vanligen icke äro boende inom länet. Att alltför stora röstetal i dylika röstegares hand ej kunna vara till gagn för kommunen, torde få anses gifvet.

Mot komiterades förslag i andra delar än den ofvan anmärkta har Landshöfdingeembetet ej något att anmärka.

Underdånigst

På Landshöfdingeembetets vägnar:

L. Th. Jacobson.

V. Klinghammar.

Östersund i landskansliet den 13 September 1897.

23. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbottens län.

Till Konungen.

Enligt nådig remiss den 28 sistlidne Maj har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att afgifva underdånigt utlåtande öfver komiterades betänkande och förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet.

De nu gällande bestämmelserna i detta ämne, hvilka innehållas uti 11 § i nådiga förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, sådant detta lagrum lyder i förordningen den 26 Oktober 1888, äro, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uppfattning, principenliga så till vida, att de skänka en hvar medlem i kommunen rösträtt i förhållande till de bidrag, hvar och en måste lemna till bestridande af de kommunala utgifterna. Vid öfvergifvande af denna princip för att i stället lagstadga en begränsning för utöfvande af ifrågavarande rösträtt och såmedelst vidtaga en rubbning i de hittills gällande bestämmelserna häruti synes Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande försigtigheten bjuda, att man dervid tillvägarar med största varsamhet, så att ej en alltför våldsam omhvälfning i de kommunala förhållandena derigenom förorsakas. En begränsning i den ifrågavarande rösträtten torde derföre, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes tanke, endast böra ske steg för steg, i den mån den visar sig verkligen vara af behovet påkallad. En dylik varsamhet betingas dessutom deraf, att valet af begränsningen i alla händelser måste blifva godtyckligt. Ett för långt taget steg uti detta afseende lär, såsom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föreställer sig, svårigen kunna tagas åter, under det att deremot hinder ej torde möta för vidtagande af en fortsatt rösträttsbegränsning, om och i den mån erfarenheten visar, att en sådan kan ske utan olägenhet. Dertill kommer att de nuvarande rösträttsbestämmelserna utgöra grundvalen för bildande af riksdagens första kammare, en omständighet hvilken äfven den manar till betänksamhet i afseende på dessa bestämmelsers rubbning.

Lika med komitén håller Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande före, att en begränsning i de större röstetalen bör ske sålunda, att den må bestämmas till en femtedel af kommunens hela fyrktal, hvaremot Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke finner komiténs anförda skäl nog öfvertygande för den föreslagna större begränsning i rösträtten för andra beskattningsföremål än för jordbruksfastighet.

Inkomst af annan fastighet samt af kapital och arbete är nämligen lika berörd af den kommunala beskattningen som inkomst af jordbruksfastighet. Röstegande för de förstnämnda slagen af beskattningsföremål ega helt visst lika klar blick, som röstegande för jordbruksfastighet för de kraf, som ställas på de skattdragande för tillgodoseende af de behof, som förefinnas för upprätthållande och utveckling af de kommunala institutionerna. Vid medverkan till landstingens sammansättning, hvarpå dessas politiska funktion vid förstakammarvalen bero, hafva de förra utan tvifvel lika godt omdöme beträffande riksstyrelsens kraf som de senare.

På dessa i korthet anförda skäl vågar Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke tillstyrka, att större begränsning i rösträtten stadgas för andra beskattningsföremål än för jordbruksfastighet. Dock anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tvenne röstegareklasser böra underkastas en starkare begränsning i rösträtten än öfriga, nämligen aktiebolag och menigheter. Nämnda bolag framträda oftast med alltför dominerande röstetal, som frambaras af ett befullmäktigadt ombud för ett flertal aktieegare, hvilkas personliga åsigter ej dervid göra sig gällande, enär de i allt rörande bolagets verksamhet öfverlätit sin rätt på en fåtalig styrelse, hvars förnämsta uppgift torde gå ut på att medelst stora utdelningar tillfredsställa aktieegarne. Då dessa i de flesta fall äro boende i andra kommuner, understundom till och med utom riket, kunna de näppeligen med något varmare intresse omfatta en kommun, hvars förhållanden för dem i det stora hela äro främmande. Af enahanda skäl anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande menigheter böra i afseende på rösträtten blifva likställda med aktiebolag. Den starkare begränsning i rösträtten, som aktiebolag och menigheter, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt, torde böra underkastas, tillåter sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föreslå att lämpligen sättas till dubbelt mot öfriga röstegande eller till en tiondedel af kommunens hela fyrktal.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande lemnar komiténs förslag till andrad lydelse af §§ 73 och 74 i ofvannämnda förordning utan anmärkning.

Underdånigst

JESPER CRUSEBJÖRN.

Arv. Almqvist.

Umeå i landskansliet den 19 Augusti 1897.

24. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län.

Till Konungen.

Till följe af nådig remiss den 28 sistlidne Maj har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att afgifva underdånigt utlåtande öfver vederbörande komiterades förslag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet; och får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som finner förslaget innefatta en tillfredsställande lösning af den föreliggande frågan och som ej heller har något att erinra mot det sätt, hvarpå de af förslaget betingade ändringar i gällande författningar blifvit af komiterade affattade, för sin del underdånigst förorda komiterades förslag.

Underdånigst

K. S. HUSBERG.

A. Pipon.

Landskansliet i Luleå den 3 September 1897.
